

Examenul național de bacalaureat 2024

Proba E. c)

Istorie

Simulare

Filiera teoretică, profil umanist, toate specializările; Filiera vocațională - profil artistic, toate specializările; - profil sportiv, toate specializările; - profil pedagogic, specializările: bibliotecar-documentarist, instructor-animator, instructor pentru activități extrașcolare, pedagog școlar, educator-puericultor; - profil teologic, toate specializările.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

ZADANIE I.

(30 bodov)

Pozorne prečítajte nasledovné zdroje:

A. „Politický nepokoj v časoch prvých domácich panovníkov možno rekonštruovať analýzou početných memoránd a reformných projektov [...] predložených buď Rusku alebo Turecku. [...]

Problematika tohto širokého reformného hnutia nesie odtlačok modernizácie, keďže sa vzťahuje na premenu spoločnosti a štátu. Celé reformné hnutie tých rokov je azda najlepšie sústredené v dokumente [...] z Moldavska (Moldova), ktorého autorom je Ionică Tăutu a nesie názov *Ústava karbonárov (Constituția cărvunarilor)* (1822). Dokument je jednak vyhlásením princípov, jednak systematickým výkladom opatrení zameraných na reorganizáciu štátu [...]. Návrh ústavy spája národnú problematiku s liberálnym, inovatívnym duchom, ktorý chce predovšetkým nahradiť režim [...] veľkých bojarov. Predvídalo sa [...] podporovanie niektorých opatrení na rozvoj hospodárstva, na reformovanie všetkých inštitúcií krajiny [...]. Politický režim, ktorý navrhol Tăutu, nebol vo všeobecnosti demokratický, lebo privilégiá bojarov boli naďalej zachované. Sledovalo sa len uvedenie malých a stredných bojarov, predstaviteľov intelektuálov a formujúcej sa buržoázie do politického života a takto sa rozšírili základy jestvujúceho šľachtického režimu.“

(I. A. Pop, I. Bolovan, *Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova*)

B. „Cár Mikuláš (Nicolae) poveril energického dôstojníka a správcu Pavla Kiseleffa (Pavel Kiseleff), aby presadil ustanovenia Adrianopolskej zmluvy (1829) [...]. Jeho najdôležitejším úspechom bolo nepochybne vypracovanie základného zákona pre každé Kniežatstvo. *Organické regulamenty (Regulamentele Organice)* boli výsledkom úzkej spolupráce ruských orgánov s rumunskými bojarmi. *Regulamenty* zabezpečili zachovanie prevahy bojarov v politickom živote, priznávali im výlučné právo na zastúpenie v novom zákonodarnom zbore, priznávali im vedúce funkcie v ústrednej správe, oslobodzovali ich od daní a priznávali im vlastnícke práva nad ich statkami [...]. *Regulamenty* zaviedli aj drastické zmeny v každej vládnej oblasti Kniežatstiev. Staré praktiky a inštitúcie boli upravené alebo zrušené. [...] *Organické regulamenty* celkovo urýchlili modernizáciu Valašska (Țării Românești) a Moldavska [...].

Armády Ruska pokračovali v okupácii Kniežatstiev aj po tom, čo sultán schválil *Organické regulamenty*, keďže cár chcel, aby P. Kiseleff zostal a dohliadal nad ich uplatňovaním.“

(K. Hitchins, *Scurtă istorie a României*)

Opierajúc sa o tieto zdroje, odpovedajte na nasledovné požiadavky:

1. Menujte politický projekt uvedený v zdroji **A**. **2 body**
2. Spresnite zo zdroja **B** informáciu o *Organických regulamentoch*. **2 body**
3. Uveďte dva štáty spresnené tak v zdroji **A**, ako aj v zdroji **B**. **6 bodov**
4. Napíšte na skúškový hárok písmeno zodpovedajúce zdroju, ktorý tvrdí, že rumunský priestor sa nachádza pod vojenskou okupáciou. **3 body**
5. Uveďte jeden vzťah príčina–následok, medzi dvoma informáciami zo zdroja **A** a spresnite úlohu každej z nich (*príčina*, respektíve *následok*). **7 bodov**
6. Predstavte dve opatrenia na modernizáciu rumunského štátu prijaté v siedmom desaťročí 19. storočia. **6 bodov**
7. Uveďte jednu podobnosť medzi ustanoveniami dvoch politických projektov týkajúcich sa moderného rumunského štátu, vypracovaných v rokoch 1848-1857. **4 body**

ZADANIE II.

(30 bodov)

Pozorne prečítajte nasledovný zdroj:

„Panovníci Moldavska (Moldovei) sledovali rovnaké ciele, ako aj ich valašskí (valahi) kolegovia. Ich snahy o získanie nezávislosti vyvrcholili v roku 1711 podpísaním spojeneckej zmluvy panovníkom Dimitriom Cantemirom (Dimitrie Cantemir) (1710-1711) s ruským cárom Petrom Veľkým [...]. Porážka Petrovej armády Osmanmi pri Stănilești 18.–22. júla 1711 znamenala rázne ukončenie rokovaní. [...] Cantemir sa okamžite uchýlil do Ruska [...]. Sultáni si zvolili nových panovníkov z radov [...] bohatých gréckych rodín z konštantinopolskej štvrte Fanár práve preto, aby čelili šíreniu ruského a rakúskeho vplyvu v Moldavsku a Valašsku (Valahia) a aby urýchlili politické a hospodárske začlenenie Kniežatstiev (Principatelor) do ríše. Takto vytvorené partnerstvo predstavovalo základ takzvaného fanariotského režimu, ktorý začal v Moldavsku v roku 1711 a vo Valašsku v roku 1716 [...].

Osmanské hospodárske a daňové požiadavky sa neustále zvyšovali [...]. Objem dodávok akéhokoľvek druhu zasielaných z Kniežatstiev do Konštantinopola [...] nemal hraníc a nadobúdala formu sprísneného obchodného monopolu [...]. Ceny, ktoré osmanskí obchodníci ponúkali sedliakom a iným rumunským výrobcam [...] boli vždy nižšie, ako trhové ceny. Cena dane, ktorú dlhovali zvrchovanej veľmoci a cena *darov*, ktoré sprevádzali akékoľvek oficiálne rokovania s Osmanskou ríšou, ohromne vzrástla. [...]

Súťaživosť o trón bola pre osmanskú elitu taká výhodná, že sultán často menil panovníkov. [...] Aj napriek tomu sultáni zabezpečili určitú kontinuitu vo vedení kniežatstiev, niektorí panovníci boli presťahovaní z Bukurešti (București) do Jasy (Iași). [...] Panovník bol ústrednou postavou systému, pretože bol agentom Osmanskej ríše a bol vybraný sultánom, aby podporoval ambície zvrchovanej veľmoci. [...] Niektorí panovníci [...] výrazne prispeli k blahu svojho kniežatstva. Za zmienku stojí Alexander Ypsilanti (Alexandru Ipsilanti) [...], ktorý vládol tak vo Valašsku (1774-1782 a 1796-1797), ako aj v Moldavsku (1786-1788). Zaradil sa medzi osvietených despotov tých čias vďaka rozsiahlej reforme právneho a správneho systému Valašska [...]. Jeho snaha o kodifikáciu* valašského zákonodarstva bola pozoruhodným úspechom.“

*systematizovať a zhrnúť do kódexu právne normy, ktoré sa vzťahujú na určitú oblasť práva

(K. Hitchins, *Scurtă istorie a României*)

Opierajúc sa o tieto zdroje, odpovedajte na nasledovné požiadavky:

1. Menujte zvrchovanú veľmoc *Kniežatstiev*, uvedenú v danom zdroji. **2 body**
2. Spresnite storočie, na ktoré sa vzťahuje daný zdroj. **2 body**
3. Uveďte fanariotského panovníka a jedno opatrenie, ktoré prijal vo vnútornej politike, uvedené v danom zdroji. **6 bodov**
4. Z daného zdroja uveďte dve informácie týkajúce sa obchodných vzťahov. **6 bodov**
5. Na základe daného zdroja sformulujte stanovisko, ktoré sa vzťahuje na akcie sultánov v kontexte *fanariotského režimu* a podporte ho dvoma informáciami zo zdroja. **10 bodov**
6. Argumentujte za pomoci významnej historickej udalosti tvrdenie, podľa ktorého v období 1310-1380 sa odohrali udalosti, ktoré prispeli k získaniu alebo upevneniu nezávislosti Valašska (Țării Românești). (Boduje sa opísanie významnej historickej udalosti a používanie spojiviek, ktoré vyjadrujú kauzalitu, ako i závery.) **4 body**

ZADANIE III.

(30 bodov)

Vypracujte na približne dvoch stranách esej o politickom vývoji Rumunska/România v 20. storočí, majúc na zreteli:

- predstavenie aspektu vzťahujúceho sa na demokraciu jestvujúcu v Rumunsku v treťom desaťročí 20. storočia;
- uvedenie dvoch charakteristík Ústavy z roku 1938;
- spresnenie základného zákona prijatého v Rumunsku medzi rokmi 1951-1970 a uvedenie dvoch ustanovení tohto zákona;
- sformulovanie stanoviska, ktoré sa vzťahuje na politický režim v Rumunsku v období 1991-2000 a podporenie tohto stanoviska historickým argumentom.

Poznámka! Boduje sa aj používanie **adekvátneho historického vyjadrovania**, **štruktúra** prezentácie, zdôraznenie **vzťahu príčina - následok**, vypracovanie **historickej argumentácie** (opísanie jednej významnej historickej udalosti a používanie spojiviek, ktoré vyjadrujú kauzalitu, ako i záver) dodržiavanie **chronologického/logického sledu** historických udalostí a **zaradenie** eseje do spresneného rozsahu.